

pítalista környezetben, sőt később a szociáldemokraták segítségével fasizálódó Német- és Franciaországban élte le. De a felszabadult föld dolgozói évtizedek távlatából is értik és magukénak vallják őt s még ma is tanulnak tőle — akinek a szabadságért csak vívni adatott — a szabadsággal élni. SÓLYOM TIBOR

SZABÓ PÁL: ISTEN MALMAI. (Athenaeum.)

Nem szólhatunk erről a regényről anélkül, hogy előbb a „Talpalatnyi föld“ film- és könyvsikeréről meg ne emlékeznénk. A „Lakodalom, keresztelő, bölcső“ c. regénytrilógiát ez a film tette egy csapásra mindenki előtt ismertté. Bátran mondhatjuk azt is, hogy ez a trilógia, bár a folszabadulás előtt írta Szabó Pál, ezzel a címmel vált teljes alkotássá. Az Athenaeum kitűnő érzékkel valóban ezen a címen adta ki újból, s Góz Jóska története időszerűbbé vált most előttünk, mint a könyv első megjelenésekor, mert hiszen a folszabadulás a parasztság, a Góz Jóskaék évezredes vágyát vitte diadalra.

Természetes azonban, hogy azóta nagyot fordult a világ. A „Talpalatnyi föld“ -ben még a csendőrszuronyé a döntő szó, kíméletlenül eltiporja Góz Jóskaék lázadását. Az események szálai nem bonyolódhattak tovább. Ezt a továbbbonyolítást kellett megírnia Szabó Pálnak az „Isten malmai“-ban. Szabó Pál vállalta a feladatot, megeleveníti, élénk állítja ebben a regényében a magyar falut a legválságosabb időszakban. A fasizmus utolsó hónapjai, a falun keresztülduló háború s a folszabadulás öröme áll előttünk ezeken a lapokon. Egy kis faluról szól, ahol a parasztság teljesen magára hagyva vívja harcát a fasizmus és a földesurak ellen. Főhőse nincs is a regénynek olyan értelemben, mint Góz Jóska volt a „Talpalatnyi föld“-ben. Kell ugyan itt is valaki, akiben főreleltül jelenik meg a paraszt s a falu jövő felé forduló akarata, de a tulajdonképpeni főszereplő az egész parasztság. Mezei László csak legöntudatosabb közöttük, de egyébként elvegyül ő is, küzd a többivel. A regény főerősségének éppen azt érezzük, hogy az egész parasztság küzdelmévé tud emelkedni.

Tagadhatatlan, hogy Szabó Pál kitűnően ismeri a falut, a parasztot régi és új küzdelmeivel együtt, hiszen közülük való. Valamit azonban mégis meg kell állapítanunk új könyvével kapcsolatban, ami talán irányadó lehetne a jövőre vonatkozólag. Szabó Pál paraszttíró. Vérében érzi a mult minden parasztmegalázását. Szenvedéllyel mutatja meg az úri elnyomás minden bitangságát s a parasztság lázadozását az elnyomás ellen. Ez a szenvedély ebben a könyvében is benne van. Ennek a rajza, ábrázolása sokkal hitelesebb a könyvben, mint a felszabadult paraszt útja. Igaz, ez a regény el sem jut még az újabb harcokig s záró akkordnak éppen elegendő is a földosztás öröme, a folszabadult új élet örvendezése, de valami mégis van ebben a részben, ami hiányérzetet kelt. Talán éppen a nyelve, a mód, ahogy az emberek szólnak és szemlélik a világot. A földesúrral, intézővel, csendőrökkel kisebb-nagyobb urakkal való harcban fölényes, játékos biztonságú Szabó Pál hangja. Igen, ilyen volt a paraszti élet, — de megváltozott. Ezt meg is mutatja ez a regény. Kár, hogy a hang megmaradt továbbra is fölényesnek, játékosnak. A folszabadulás nemcsak diadalt, földosztást és örömet hozott: az emberek sem maradtak ugyanazok, a problémákhoz is másképp viszonyulnak. A parasztok is. S ezt a viszonyulást már nem képes teljes egészében kifejezni az előbbi hang.

A regény azonban ennek ellenére szinte útfőró jelentőségű abból a szempontból, hogy bátran nyúl hozzá a falu legújabb, szemünk előtt folyó változásának megelevenítéséhez. Azt mutatja meg, hogyan kezdte el a parasztság szinte semmiből a falu építését, a termelést, a jövő élet kialakítását. SERES JÓZSEF

BORIS POLEJOV: EGY IGAZ EMBER. (Athenaeum.)

A XX. századi regény különböző kísérleti formáiba, a lélektani boncolás útvesztőibe bonyolódott európai regény mind gyakrabban kanyarodik vissza a regénynek mint műfajnak eredeti és igazi értelmezéséhez, egyre izmosabb példákkal sikerül bebizonyítani, hogy a regénynek regényesnek kell lennie, talpra-csett, épkezláb, természetes mesét kell bonyolítani, egyre sürűbben mutatják be újszerű művek a valódi regényhősöket a polgári világ agyonszublimált idegroncsai helyett, a vitustáncos „differenciált“ egyedek helyett.

Amikor Polejov Sztálin-díjas regényét letesszük a kezünkől, ez az egyik gondolat, amely eszünkbe jut. Keresetlen, s mégis hősi emberi történet, élz, mozgó valóságban, az igazi térben és időben szereplő emberekkel. De ha csak ennyi volna a mult héten Budapesten is járt repülőfőhadnagynak, Alexej Meresz-